

Ks. Jan Twardy

Sakrament Eucharystii w kaznodziejskiej posłudze słowa

Eucharystia jest sakramentem najczęściej celebrowanym i najbardziej związanym z głoszeniem słowa Bożego. Jest ona także sakramentem trwałym. Również obrzędy innych sakramentów oraz sakramentaliów sprawuje się zwykle w czasie mszy świętej, a w tzw. homilii obrzędowej należy nawiązywać do Eucharystii. Czy jednak w praktyce kaznodziejskiej najczęściej mówi się o Eucharystii? Wymagałoby to przebadania współczesnych homilii i kazań tematycznych w świetle założeń homiletyki i teologii Eucharystii. Chcąc kompetentnie przeprowadzać takie badania, trzeba najpierw poznać homiletyczne założenia kaznodziejstwa eucharystycznego, a szczególnie wskazania na temat jego treści i formy.

I. Przemiany w kaznodziejstwie eucharystycznym

Nauka o Eucharystii, zawarta w Piśmie Świętym Nowego Testamentu, wskazuje na sposoby akcentowania tego sakramentu w posłudze słowa Kościoła pierwotnego¹. W czasach ojców Kościoła chociaż „nie napisano ani jednego traktatu w całości poświęconego Eucharystii (...) mamy katechezy i homilie, wprowadzające w tajemnicę Eucharystii oraz całe setki krótszych lub dłuższych wypowiedzi”² na jej temat. W ciągu wieków dokonywały się przemiany w teologii Eucharystii, które wywierały swój wpływ na kaznodziejów i katechetów. Napisał o tym ks. Andrzej Zuberbier, wskazując na cztery następujące etapy: 1. Pierwsze tysiąclecie: spożywać; 2. Późne średniowiecze: patrzeć; 3. Czasy nowożytne: adorować; 4. Współcześnie: spożywać i adorować³. Treść kazania eucharystycznego była więc zależna od stanu teologii oraz poziomu wiedzy teologicznej i formacji homiletycznej kaznodziejów.

¹ J. Kudasiewicz, *Eucharystia w świetle historii zbawienia*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. tenże, Warszawa 1981, s. 209-216.

² E. Stanula: *Posłowie*, w: *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych chrześcijan*, red. W. Myszor, E. Stanula, Katowice 1987, s. 262. Przytoczona praca zbiorowa zawiera obfite materiały, które mogą być pomocne dla kaznodziejów i katechetów.

³ *Uwarunkowania historyczne kultu i teologii Eucharystii*, w: *Materiały z kursów homiletyczno-katechetyczno-liturgicznych 1972-1974*, red. W. Wojdecki, Warszawa 1979, s. 345-357.

W czasach nowożytnych wielki wpływ na katolickich teologów i kaznodziejów wywarła reformacja, gdyż jej współtwórcy zakwestionowali katolicką naukę o ofiarniczym charakterze mszy świętej i rzeczywistej obecności Chrystusa w Najświętszym Sakramencie⁴. W odpowiedzi na to katoliccy teologowie i opierający się na nich kaznodzieje akcentowali: 1. Realną obecność Chrystusa w Eucharystii, tłumacząc ją bardziej filozoficznie (tomistycznie) niż biblijnie; 2. Ofiarniczy charakter Eucharystii, a przede wszystkim mszy świętej; 3. Obowiązek adoracji, co wyrażało się przez wystawienia Najświętszego Sakramentu i procesje eucharystyczne z racji większych uroczystości, jak odpusty, Boże Ciało, czterdziestogodzinne nabożeństwo. Natomiast przyjmowanie Komunii świętej przynajmniej raz w roku wskazywało raczej na swoisty minimalizm w spożywaniu Eucharystii. Nie należy jednak zapominać, że kaznodzieje dużo mówili na temat przygotowania duszy i ciała (post eucharystyczny) do Komunii świętej i dziękczynienia po jej przyjęciu⁵. Była to reakcja na protestantyzm, który propagował zawężone spojrzenie na Eucharystię.

Na potrzebę głoszenia kazań eucharystycznych wskazywali homileci⁶, a m.in. w 1935 roku ks. Stanisław Żukowski⁷, który wyraził swoje postulaty w następujący sposób: „Eucharystia stanowi ośrodek życia religijnego – i z tego to względu winna być należycie na ambonie omawiana. Może być ona rozważana z trojakiego punktu widzenia: mianowicie jako bezkrwawa, bezustanna ofiara Nowego Zakonu, następnie jako sakrament i wreszcie jako prawdziwa i rzeczywista wśród nas obecność Zbawiciela.”⁸ Następnie ów homileta zaznacza, że podstawą kazań eucharystycznych „powinien być dogmat. Nie należy go jednak zbyt szczegółowo na ambonie rozwijać i przedstawiać, gdyż to nie obeszłoby się bez spekulacji filozoficzno-teologicznych, większość zaś słuchaczy nie rozumiałaby wcale tych subtelności.”⁹ Dlatego kaznodzieja powinien akcentować potrójny cel ustanowienia Eucharystii oraz

⁴ S. Napiórkowski: *Eucharystia. V. Doktryna protestancka*, Encyklopedia Katolicka, t. IV, k. 1260-1263.

⁵ Kudasiewicz, art. cyt., s. 228; tenże, *Eucharystia w doktrynalnym dialogu katolicko-protestanckim*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 25(1976), z. 2 s. 29-30.

⁶ S. Sobalkowski, *O kazania eucharystyczne*, „Przegląd Homiletyczny”, 12(1934), s. 228-231; K. Bieszk, *Kazania o Eucharystii*, „Przegląd Homiletyczny”, 13(1935), s. 314-317; S. Marchewka, *Eucharystia w pochodzie wieków*, „Przegląd Homiletyczny”, 17(1939), s. 249-257.

⁷ *Kazania eucharystyczne*, w: Homiletyka duszpasterska, Kielce 1935, s. 322-326 (odtąd skrót HDP).

⁸ Tamże, s. 322.

⁹ Tamże, s. 323.

uwypatniać jej kult i wynikające stąd obowiązki. Stąd też głównymi tematami kazań powinny być: adoracja, msza święta i Komunia święta. Kaznodzieja powinien przy tym korzystać z „Pisma Świętego, a przede wszystkim ze słów obietnicy ustanowienia oraz [samego] ustanowienia Eucharystii w czasie ostatniej wieczerzy, jako też z nauki św. Pawła...”¹⁰. Okazją do głoszenia kazań katechizmowych o Eucharystii byłyby niedziele połączone z czytaniem biblijnymi na jej temat, niedziele eucharystyczne związane z adoracją Najśw. Sakramentu, czterdziestogodzinne nabożeństwa, a także kazania katechizmowe o Najświętszym Sakramencie i kazania pasyjne uwypatniające związek męki z Eucharystią¹¹. Źródłem zaś: Katechizm Rzymski, encykliki Piusa X, listy pasterskie biskupów i zbiory kazań¹².

W dobie panowania łaciny w liturgii homileci lat trzydziestych XX wieku i późniejsi akcentowali również potrzebę głoszenia katechizmowych kazań liturgicznych, a w tym mówienia o mszy świętej, co stanowiło okazję przybliżania wiernym sakramentu Eucharystii¹³. Owocem tego nurtu w homiletyce I połowy XX wieku a zarazem znakiem aktywności ówczesnych kaznodziejów są liczne zbiory kazań na temat Eucharystii¹⁴, które warto byłoby przebadać pod kątem ich treści i formy.

Powrót do źródeł biblijnych i patrystycznych w teologii, związana z tym odnowa kerygmatyczna i ruch liturgiczny, doprowadziły do rozwoju i pogłębienia refleksji na temat Eucharystii. Naukę o Eucharystii zintegrował II Sobór Watykański, a rozwinęli ją papieże: Paweł VI i Jan Paweł II¹⁵. To współczesne nauczanie Kościoła

¹⁰ Tamże, s. 323.

¹¹ Tamże, s. 323-326.

¹² Zob. J. Bilczewski, *Bóg - Miłość. Listy i przemówienia eucharystyczne*, Lwów 1913. Zbiory kazań na temat Eucharystii zamieszczone są o w przypisie 14.

¹³ K. Bieszk, *Źródła kaznodziejstwa. C. Liturgia*, HDp, s. 240-270; J. Kiciński, *Kazania liturgiczne*, HDp, s. 240-248; tenże, *Kazania podczas Mszy świętej*, HDp, s. 273n; Z. Pilch, *Wykład zasad kościelnej wymowy*, Poznań 1958, s. 378-389; P. Szczaniecki: *Kazania mszalne*, „Homo Dei”, 21(1952), nr 2, s. 209-222.

¹⁴ Zob. W. Chotkowski, *Kazania eucharystyczne o Najśw. Sercu Pana Jezusa*, Lwów 1916; T. Dąbrowski, *Szesnaście kazań o Najśw. Sakramencie*, Lwów 1910; E. Gryglewicz, *Kazania o Najśw. Sakramencie*, Tarnów 1903; S. Karnkowski, *Kazania o chwalebnej Eucharystii*, Warszawa 1885; Wł. Muchowicz, *Przenajświętsza ofiara. 25 kazań o Mszy świętej*, Lwów 1930; *Najświętszy Sakrament. Kazania i szkice Tow. Jezusowego*, Kraków 1911; T. Toth, *O Eucharystii* (tł. z węgierskiego R. Olear), Kraków 1939; F. Walczyński, *Kazania eucharystyczne podczas czterdziestogodzinnego nabożeństwa*, wyd. 2, Tarnów 1930; A. Warol, *Podręcznik kaznodziejski na czterdziestogodzinne nabożeństwo*, Poznań 1913; S. Żukowski, *Emanuel. Kazania o Najśw. Sakramencie*, Lwów 1923.

¹⁵ A. L. Szafrąński, *Eucharystia III. Doktryna katolicka*, Encyklopedia Katolicka, t. IV, Lublin 1983, k. 1250.

wyraziło się dotąd w kilkudziesięciu dokumentach, a przede wszystkim takich jak¹⁶: encyklika Pawła VI *Mysterium fidei* (03.09.1965), a z nauczania Jana Pawła II: encyklika *Redemptor hominis* (04.03.1979), List o tajemnicy i kulcie Eucharystii *Donicae Coenae* (24.02.1980), encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17.04.2003), list apostolski *Mane nobiscum Domine* (07.10.2004) Syntezę nauki Kościoła o sakramencie Eucharystii, opartą na Piśmie Świętym i Tradycji wiary akcentowanej w ciągu wieków, zawiera Katechizm Kościoła Katolickiego (1322-1419). Tak więc rozwijająca się żywo po II Soborze Watykańskim teologia Eucharystii pobudza do refleksji współczesnych pastoralistów, a szczególnie katechetyków¹⁷ i homiletów, prowadząc do wniosku, że o tym sakramencie należy mówić przede wszystkim pozytywnie, a nie polemicznie¹⁸.

Zagadnienie głoszenia słowa Bożego na temat Eucharystii znalazło również oddźwięk w homiletyce polskiej, chociaż w stosunkowo małym zakresie¹⁹. Nową okazją do ożywienia homiletycznej refleksji na tym polu jest ogłoszony przez Jana Pawła II Rok Eucharystyczny, od 10 października 2004 do 29 października 2005.

II. Treść kazań związanych z sakramentem Eucharystii

Kazanie eucharystyczne, podobnie jak inne kazania związane z sakramentami, czerpie swoje treści z Pisma Świętego, Tradycji wiary Kościoła, a szczególnie z ojców Kościoła i dokumentów Urzędu Nauczycielskiego na temat Eucharystii oraz liturgii. Przybliża te treści współczesna teologia. Pomocne będą również jako źródła: pieśni kościelne, piosenki religijne, literatura piękna i poezja, dzieła sztuki. Kaznodzieja musi

¹⁶ Zob. *Wybór dokumentów Kościoła i publikacji na temat Eucharystii w języku polskim* (opracowanie: ks. Jan Twardy), s. niniejszej publikacji.

¹⁷ Zob. *Bibliografia katechetyczna 1945-1995*, oprac. R. Murawski, Warszawa 1999, s. 134-143 (Eucharystia); *Bibliografia Katechetyczna 1996-2000*, oprac. R. Czekalski, R. Murawski, Warszawa 2002, s. 64-65 (Eucharystia).

¹⁸ Kudasiewicz, art. cyt., s. 228.

¹⁹ Zob. M. Brzozowski, *Program kaznodziejski na rok 1986/87*, „Biblioteka Kaznodziejska” 40(1986), t. 117, nr 4, s. 194-199; tenże, *Program kaznodziejski na rok 1987/88*, „Biblioteka Kaznodziejska” 41(1987), t. 119, nr 4, s. 193-198; tenże, *Program kaznodziejski na rok 1988/89*, „Biblioteka Kaznodziejska” 42(1988), t. 121, nr 4, s. 193-199; J. Kudasiewicz, *Eucharystia w świetle historii zbawienia*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. tenże, Lublin 1981, s. 193-232 (s. 228-232 współczesna homilia eucharystyczna); B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, Warszawa 1983, s. 569-572. 589-699; H. Simon, *Homilia jako integralny element Eucharystii*, „Współczesna Ambona”, 14(1987), nr 3, s. 105-120; tenże, *Ewangelizacja przez Eucharystię*, „Współczesna Ambona”, 22(1993), z. 4, s. 117-131; tenże: *Słowo Boże w Eucharystii. Hermeneutyczna funkcja kazania*, „Liturgia Sacra”, 3(1997), nr 1(9), s. 71-80.

też dobrze znać problemy egzystencjalne słuchaczy, którzy mają czerpać moce duchowe z sakramentu Eucharystii²⁰. Wówczas kazanie eucharystyczne będzie oparte na głębokich podstawach teologicznych, treściwe i urozmaicone, a równocześnie solidnie osadzone w realiach życia, a jako takie będzie dotyczyło faktycznych, a nie wymyślonych potrzeb słuchaczy.

Zachodzi więc pytanie, jakie treści należy akcentować w kazaniach eucharystycznych, aby pozostać wiernym objawieniu oraz wyjść naprzeciw potrzebom słuchaczy? Aby na to odpowiedzieć, należy najpierw sięgnąć do źródeł teologicznych. Uwydatnimy zatem główne zagadnienia kazań eucharystycznych w porządku nowego Katechizmu Kościoła Katolickiego.

1. Eucharystia w ekonomii zbawienia

Chcąc źródłowo i kompetentnie mówić o Eucharystii, trzeba najpierw sięgnąć do Pisma Świętego, które zawiera zapowiedzi jej przygotowania i opisy ustanowienia. W Starym Testamencie na Eucharystię wskazują znaki chleba i wina (KKK 1333-1334), a szczególnie gest Melchizedeka, króla i kapłana, który *wyniósł chleb i wino* (Rdz 14,18. Zob. Ps 104, 13-15). Figurą i zapowiedzią Eucharystii jest pascha żydowska (Wj rozdz. 12), a w jej ramach symbolika baranka, któremu nie wolno było łamać kości, oraz symbolika krwi i chlebów praśnych. Figurą Eucharystii jest manna — chleb, który Bóg dał na pokarm (Wj 16, 1-36; Lb 11,4-9; Mdr 16, 20-21). Zapowiedzią ustanowienia Eucharystii jest przymierze między Bogiem a narodem izraelskim, przypieczątowane krwią ofiarną (Wj 19,1-34; 24,6), do którego w Nowym Testamencie nawiązują słowa Chrystusa: „Krew Przymierza” (Mk 14, 24) i „Nowe Przymierze we krwi mojej”(Łk 22,20). Wreszcie zapowiedzią Eucharystii jest ofiara Sługi Jahwe, o której mówi księga proroka Izajasza (rozdz. 40. 50. 52-53.66), według której „Sługa-Mesjasz sam będzie definitywnym przymierzem Boga z człowiekiem (...) został ustanowiony «przymierzem dla ludu»”(Iz 42,6)²¹. Ofiara Sługi Jahwe ma charakter przebłagalny „za nasze grzechy” (Iz 53,5), jest zadośćuczynieniem zastępczym. Chrystus, zapowiadając swoją mękę, nawiązuje do tej pieśni (Mt 16,22-23 par.), podobnie czyni podczas ustanowienia Eucharystii.

²⁰ Wykaz pomocy kaznodziejskich zawiera załączona bibliografia. Publikacje te są m.in. pokłosiem II Krajowego Kongresu Eucharystycznego przeprowadzonego w 1987 roku.

²¹ Kudasiewicz, art.cyt., s. 207.

W Nowym Testamencie Chrystus sam zapowiada ustanowienie Eucharystii, czyniąc to w mowie po cudownym rozmnożeniu chleba (J 6, 26-59). A trzeba zaznaczyć, że w czterech Ewangeliach spotykamy w sumie 6 opisów dwu cudownych rozmnożeń chleba²², które wskazują na obfitość darów w królestwie mesjańskim. Katechizm Kościoła Katolickiego poucza: „Cudowne rozmnożenia chleba, w czasie których Pan odmawia błogosławieństwo, łamie i daje uczniom chleb, aby nakarmić nim tłumy, są zapowiedzią obfitości jedyne go Chleba – eucharystycznego (por. Mt 14,13-21; 15,32-39). Znak wody przemienionej w wino w Kanie (por. J 2,11) zapowiada już Godzinę uwielbienia Jezusa. Ukazuje wypełnienie uczty weselnej w Królestwie Ojca, gdzie wierni będą pili nowe wino (por. Mk 14, 25), które stało się Krwią Chrystusa.”(KKK 1335).

W Nowym Testamencie zawarte są cztery opisy ustanowienia Eucharystii (1Kor 11, 23-25; Mt 26, 26-29; Mk 14, 22-25; Łk 22, 15-20). We wszystkich tych tekstach występuje termin *diatheke* czyli przymierze, co wskazuje na ich związek ze Starym Przymierzem. „Dlatego też Wieczerza Chrystusa jest nie tylko ustanowieniem sakramentu, lecz również momentem ustanowienia nowego przymierza i nowego ludu Bożego”²³. Analiza słów ustanowienia Eucharystii w kontekście Starego Testamentu prowadzi do wniosku, że mają one charakter paschalny. Eucharystia jest pamiątką wydarzenia zbawczego dokonane go przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, aktualizuje to wydarzenie zbawcze i realizuje zbawienie, wprowadzając w nie uczestników. Eucharystia jest darem życia, stanowi Chrystusowy dar życia wyrażony przez: słowo Boże, czyli słowo życia oraz chwalebne Ciało i najświętszą Krew Zbawiciela. Dary te należy przyjmować w duchu dziękczynienia.

Widzimy więc, że spojrzenie na Eucharystię w świetle Pisma Świętego otwiera przed kaznodziejami i katechetami szerokie perspektywy teologiczne. Dlatego powinni oni zgłębiać i przybliżać historiozbawcze znaczenie Eucharystii.

2. Sakramentalna ofiara: dziękczynienie, pamiątka, obecność.

Celebrując Eucharystię, wypełniamy polecenie Pana: *Czyńcie to na moją pamiątkę!* (1 Kor 11,24). „Wypełniamy to polecenie, celebrując *pamiątkę Jego ofiary. Czyniąc to, ofiarujemy* w niej *Ojcu* to, co On sam nam dał: dary Jego stworzenia,

²² Zob. J. Twardy, *Głoszenie cudów Jezusa dzisiaj*, Kielce 2001, s. 177-187.

²³ Kudasiewicz, art. cyt., s. 210.

chleb i wino, które mocą Ducha Świętego i słów Chrystusa stają się Jego Ciałem i Krwią. W ten sposób Chrystus *uobecnia się* rzeczywiście i w sposób tajemniczy” (KKK 1357). Sługa słowa Bożego – kaznodzieja i katecheta – powinien mówić słuchaczom o Eucharystii w trzech aspektach:

a) Eucharystia jako ofiara dziękczynienia i uwielbienia

Słowo Eucharystia oznacza przede wszystkim dziękczynienie, gdyż Kościół przez Jezusa Chrystusa składa Bogu Ojcu ofiarę dziękczynną za dzieło stworzenia, odkupienia i uświęcenia. Kościół składa także ofiarę uwielbienia lub ofiarę pochwalną, głosi chwałę Boga, czyniąc to przez Chrystusa, który jednoczy wiernych ze swoją osobą oraz włącza ich w swoje uwielbienie i wstawia się za nimi (por. KKK 1359-1361).

Eucharystia jest wezwaniem do dziękczynienia i uwielbienia Boga, czego wyrazem są takie formy kultu, jak żywe uczestnictwo we mszy świętej, nawiedzenie Najśw. Sakramentu, publiczna adoracja, godzina święta, procesje teoforyczne, błogosławieństwo Najśw. Sakramentem²⁴. Należy więc w kazaniach uczyć wiernych dziękczynienia za wszelkie łaski i dobrodziejstwa oraz pobudzać ich do uwielbiania Boga, w łączności z Chrystusem, Jego Matką i świętymi.

b) Eucharystia pamiątką ofiary Chrystusa i jego Ciała czyli Kościoła.

Katechizm Kościoła Katolickiego poucza: „Eucharystia jest pamiątką Paschy Chrystusa, aktualizacją i ofiarowaniem sakramentalnym Jego jedynej ofiary w liturgii Kościoła, który jest Jego Ciałem. We wszystkich Modlitwach eucharystycznych po słowach ustanowienia znajduje się modlitwa zwana *anamnezą* lub pamiątką.” (KKK 1362). Przez pamiątkę w znaczeniu biblijnym należy rozumieć nie tylko wspomnianie wydarzeń z przeszłości, lecz głoszenie cudownych dzieł, jakich Bóg dokonał dla ludzi (por. Wj 13,3). „W liturgicznej celebracji tych wydarzeń stają się one w pewien sposób obecne i aktualne.” (KKK 1363). Natomiast „ofiara, którą Chrystus złożył raz na zawsze na krzyżu, pozostaje zawsze aktualna (por. Hbr 7,25-27)” (KKK 1364). „Ileokroć sprawowana jest na ołtarzu ofiara krzyża, w której «Chrystus został złożony w ofierze jako nasza Pascha» (1 Kor 5,7), dokonuje się dzieło naszego odkupienia” (KK 3).

²⁴ Jan Paweł II, List o tajemnicy i kulcie Eucharystii *Dominicae Coenae*, w: Eucharystia w wypowiedziach papieża i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej, oprac. R. Rak, Londyn 1987, nr 3 (s.100-101).

„Eucharystia jest również ofiarą Kościoła. Kościół, który jest Ciałem Chrystusa, uczestniczy w ofierze swojej Głowy. Razem z Chrystusem ofiaruje się cały i łączy się z Jego wstawiennictwem u Ojca za wszystkich ludzi. W Eucharystii ofiara Chrystusa staje się także ofiarą członków Jego Ciała.” (KKK 1368). Dlatego wyrazem wiary chrześcijanina jest postawa współofiary, powinien on ofiarować się Bogu na wzór Chrystusa, który złożył Ojcu najdoskonalszą ofiarę z siebie w imieniu ludzi. W ten sposób uczeń Chrystusa połączy ofiarę swojego życia z Najświętszą Ofiarą Zbawiciela. „Życie wiernych, składane przez nich uwielbienie, ich cierpienia, modlitwy i praca łączą się z życiem, uwielbieniem, cierpieniami, modlitwami i pracą Chrystusa i z Jego całkowitym ofiarowaniem się, i nabierają w ten sposób nowej wartości. Ofiara Chrystusa obecna na ołtarzu daje wszystkim pokoleniom chrześcijan możliwość zjednoczenia się z Jego ofiarą.” (KKK 1368).

Opierając się na tych tekstach, kaznodzieja będzie przybliżał wiernym sens uczestnictwa w niedzielnej i świątecznej Eucharystii, pobudzał ich do wiernego wypełniania swoich obowiązków, przyjmowania codziennego krzyża w duchu wiary. Współofiarowanie siebie w jedności z Chrystusem polega bowiem na posłuszeństwie Bogu Ojcu i czynnej miłości do bliźnich. Włączając się w ofiarę Jezusa Chrystusa, człowiek odda na służbę Bogu wszystkie swe siły i zdolności, a jego postawa współofiarowania znajdzie wyraz w konkretnych sytuacjach życiowych, w rodzinie, środowisku pracy, działalności społecznej, w przeciwnościach i cierpieniu²⁵. Wzorem takiej postawy są święci i błogosławieni²⁶. Światła na tej drodze dostarcza słowo Boże, a Eucharystia stanowi źródło zbawczej mocy.

c) Obecność Chrystusa w Eucharystii mocą Jego słowa i Ducha Świętego

²⁵ Brzozowski, *Program kaznodziejski na rok 1986/87*, s. 194.

²⁶ Na miesiąc przed swoją śmiercią bł. Aniela Salawa złożyła następującą ofiarę:

„O Jezu, w Najświętszym Sakramencie utajony! Łącząc z ofiarą życia i śmierci Twojej mnie całą, duszę z duszą Twoją, serce z sercem Twoim, ciało z ciałem Twoim, ofiaruję Ci przez ręce Niepokalanej Twojej Matki, Królowej Polski, świętego Józefa i świętych, wszystkie chwile mego życia, wszystkie boleści i cierpienia, szczególnie straszne palenie w gardle i języku.

Ofiaruję Ci resztę życia, życie i śmierć w sprawie tej wielkiej, jaka się ma z woli Twojej wykonać ku czci i chwale Twojej najpierw w Polsce, a przez Polskę wśród wielkiego świata. Ofiaruję Ci to za tego kapłana, o którym wiesz i przez którego postanowiłeś tak ważną sprawę przeprowadzić. Proszę Cię, pobłogosław mu w pracy i nie zostawiaj go w połowie drogi, do jakiej sam go powołać raczyłeś. Amen.” „Nasza Arka”, 2004, nr 11, s. 8. Zob. J. C. Cruz, *Cuda eucharystyczne. Eucharystyczne fenomeny w życiu świętych* (tł. z ang. T. Szczepańczyk). Gdańsk 2004, s. 227-327.

„Chrystus jest zawsze obecny w swoim Kościele (...) a zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi” (KL 7). Eucharystia stanowi wyjątkowy sposób obecności Chrystusa, gdyż jest to obecność substancjalna. W Eucharystii uobecnia się bowiem cały Chrystus, Bóg i człowiek (*Mysterium fidei*)²⁷. Obecność Chrystusa dokonuje się mocą Jego słowa wypowiedzanego przez kapłana i mocą Ducha Świętego, który działa w Eucharystii. Katechizm przypomina: „Istnieje głęboki sens w tym, że Chrystus chciał pozostać obecny w swoim Kościele w ten wyjątkowy sposób” (1380).

Głoszenie tej prawdy przyczyni się do umocnienia wiary w Chrystusa chwalebego, poczucia sacrum w domu Bożym, gdyż katolicka świątynia jest mieszkaniem Zbawiciela. Kaznodzieja powinien więc budzić i umacniać u słuchaczy wiarę w obecność Chrystusa w Najśw. Sakramencie, uczyć ich pobożnego przygotowania się do Komunii świętej i dziękczynienia po jej przyjęciu, wprowadzać w różne formy kultu oraz wzywać do szacunku dla domu Bożego, odpowiedniego zachowania się w świątyni. Powinien także sam świecić przykładem skupienia i pobożności w miejscu świętym, a szczególnie podczas sprawowania liturgii.

3. Eucharystia jako Uczta Paschalna

Paschalny charakter Eucharystii unaocznia pierwsza pascha w Egipcie, druga we Wieczerniku i trzecia będąca sprawowaniem mszy świętej. Pismo święte określa sprawowanie Eucharystii jako „łamanie chleba”, na które zbierali się chrześcijanie i jednoczyli z Chrystusem zmartwychwstałym (Dz 2, 42-48; 10, 7-12; 20,7; 27,35; 1 Kor 10,16). Spotykamy te słowa również w *Didache* (14,1) i w liście do Efezjan św. Ignacego Antiocheńskiego (20,2)²⁸. Katechizm Kościoła Katolickiego poucza: „Msza święta jest równocześnie i nierozdzielnie pamiątką ofiarną, w której przedłuża się ofiara Krzyża, i świętą ucztą Komunii Ciała i Krwi Pana. Lecz sprawowanie Ofiary eucharystycznej jest całkowicie nastawione na wewnętrzne zjednoczenie wiernych z Chrystusem przez Komunię. Przystępować do Komunii świętej oznacza przyjmować samego Chrystusa, który ofiarował się za nas.” (KKK 1382). Udział w Eucharystii polega na zjednoczeniu człowieka z Bogiem, ołtarz ofiarny staje się zarazem stołem

²⁷ *Eucharystia w wypowiedziach papieży i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej*, oprac. R. Rak, Londyn 1987, s. 77-79.

²⁸ Kudasiewicz, art.cyt., s. 216-220.

Pana. Eucharystia jest bowiem zapowiedzianą w Starym Testamencie ucztą mesjańską. Dlatego przyjmowanie Komunii świętej określano dawniej jako przystępowanie do stołu pańskiego.

Stąd też kaznodzieja akcentujący jedność ofiary i komunii, powinien wiele uwagi poświęcać przygotowaniu wiernych do przyjmowania Ciała Pańskiego, z pokorą, na wzór setnika. Winien także objaśniać wiernym przykazanie kościelne dotyczące przyjmowania Komunii wielkanocnej oraz usilnie zachęcać do częstego przyjmowania Najświętszej Eucharystii.

W kazaniach należy także pouczyć słuchaczy o owocach Komunii świętej, podkreślać, że pogłębia ona ich zjednoczenie z Chrystusem, podtrzymuje, umacnia i odnawia życie łaski otrzymane na chrzcie, chroni przed grzechem, gładzi grzechy powszednie. Następnie przez miłość, którą rozpała w sercu człowieka zachowuje go od przyszłych grzechów śmiertelnych. Eucharystia jednoczy także ciało mistyczne, czyli tworzy Kościół, zobowiązuje do pomocy ubogim i jednoczy chrześcijan.

Można też za Soborem Florenckim mówić o skutkach Komunii świętej: „Wszystkie skutki, jakie materialny pokarm i napój wywołują w życiu cielesnym — utrzymanie, wzmocnienie, regeneracja i radość — ten sakrament ich dokonuje w stosunku do życia duchowego”(BF 286). Podobnie jak spotkanie z przyjacielem podtrzymuje przyjaźń, tak też Komunia święta zacieśnia przyjaźń z Chrystusem²⁹.

Eucharystia jest źródłem zbawczej mocy, w niej bowiem działa Bóg; Pascha to miejsce i czas szczególnego działania Boga, Jego łaski. Należy więc czynnie uczestniczyć we mszy świętej, aby otrzymać moc do czynienia dobra i do walki ze złem. Kto lekceważy mszę świętą, ten z własnej winy pozbawia się łaski Bożej.

Spotkanie z Chrystusem chwalebny obecny w Eucharystii powinno prowadzić do dawania świadectwa wiary słowem i życiem. Przykładem tego są uczniowie z Emaus, którzy poznawszy Pana przy łamaniu chleba, z pośpiechem poszli do Jerozolimy, aby dawać świadectwo wiary (Łk 24,33-35). Podobnie każdy uczestnik mszy świętej, a tym bardziej wierny przyjmujący Komunię świętą, powinien iść do bliźnich i odważnie świadczyć o Bogu, apostołować w swoim środowisku.

²⁹ A. L. Szafrński: *Teologia liturgii eucharystycznej*, Lublin 1981, s. 174-179; BF – *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, oprac. S. Głowa, I. Bieda, Poznań 1988, s. 396-397.

Eucharystia jest źródłem jedności chrześcijańskiej wspólnoty. Uobecniana ofiara i sprawowana uczta Chrystusa Pana stanowi znak i wzór Jego miłości, a zarazem wezwanie do uczestników miłości braterskiej³⁰. II Sobór Watykański poucza: „Eucharystia jest zatem fundamentalnym czynnikiem kościołotwórczym i przyczyną jedności Mistycznego Ciała Chrystusa” (KK 11). Jednocząc wiernych z Chrystusem, jednoczy ich również wzajemnie ze sobą, jest źródłem miłości małżonków, rodziny, parafii, wspólnoty lokalnej i narodowej³¹. Dlatego czynny udział w Eucharystii jest podstawą życia społecznego, prowadzi bowiem do duchowej przemiany człowieka, a przez to do budowania cywilizacji miłości, opartej na wierze i ofiarnej służbie bliźnim³².

Udział wiernych w Eucharystii i zadania z niego wynikające streszcza krzyż, którego belka pionowa oznacza miłość Boga, a belka pozioma wyraża miłość bliźniego. Dlatego też podstawowym warunkiem i owocem czynnego udziału we mszy świętej jest realizowanie dwu przykazań miłości. Kto zaś nie wypełnia ich, winien najpierw pojednać się z Bogiem i bliźnimi, aby z należyтым usposobieniem mógł złożyć na ołtarzu swój dar ofiarny, który zostanie przyjęty (Mt 5, 23-26).

4. Eucharystia zadatkiem przyszłej chwały

Eucharystia ma również znaczenie eschatologiczne, jest bowiem zapowiedzią Paruzji i przygotowaniem na przyjście Pana. Zapewnia ona udział w ostatecznym zbawieniu zapoczątkowanym przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Katechizm tak uwydatnia ów eschatologiczny wymiar Eucharystii: „Kościół wie, że już teraz Pan przychodzi w Eucharystii, i przez nią jest obecny pośród nas. Jednak ta Jego obecność jest zakryta. Dlatego sprawujemy Eucharystię, «oczekując obiecanej nagrody i przyjścia naszego Zbawiciela Jezusa Chrystusa» (Embolizm po „Ojcze nasz”; por. Tt 2,13), i modląc się: Daj nam [w Królestwie Twoim] «wiecznie radować się Twoją chwałą, gdy otrzesz z naszych oczu wszelką łzę, bo widząc Ciebie, Boże, jaki jesteś przez wszystkie wieki będziemy do Ciebie podobni i chwalić Cię będziemy bez końca

³⁰ E. Rogowski: „*Abyście się wzajemnie miłowali*” – *Eucharystia u podstaw wspólnoty*, w: Drugi Krajowy Kongres Eucharystyczny. Pomoce teologiczne – duszpasterskie dla parafii, red. S. Napierała, Warszawa 1987, s. 142-149.

³¹ Zob. J. Grześkowiak, *Eucharystia a małżeństwo i rodzina*, „Materiały Problemowe”, 20(1988), nr 12, s. 74-81.

³² Brzozowski, *Program kaznodziejski*, s. 194.

przez naszego Pana Jezusa Chrystusa” (Mszał Rzymski, III Modl. euch.: modlitwa za zmarłych)” (KKK 1404). Eucharystia jest pokarmem ludu Bożego zmierzającego do wiecznej ojczyzny, źródłem zbawczej mocy w drodze do nieba. Już tu na ziemi buduje wspólnotę świętych, łączy Kościół pielgrzymujący ze świętymi w niebie i duszami cierpiącymi w czyśćcu. Jest ona pokarmem nieśmiertelności, zadatkiem wielkiej nadziei na nowe niebo i nową ziemię. W liturgii mszalnej kilka razy występuje akcent eschatologiczny, np. w aklamacjach po konsekracji, w modlitwie „Wybaw nas”, a w modlitwach po Komunii świętej często powraca temat Paruzji. Eschatyczny aspekt Eucharystii jest szczególnie aktualny w homiliach pogrzebowych³³. Kaznodzieja winien przypominać, że msza święta jest źródłem mocy na drodze zbawienia. Doświadczyli tego uczniowie z Emaus, którzy dzięki słowu Chrystusa i udziałowi w „łamaniu chleba” odzyskali wiarę i zwycięsko pokonywali trudności.

Widzimy więc, że rozwinięta w okresie posoborowym teologia dostarcza kaznodziejom i katechetom obfitej treści, dzięki czemu ich kazania i katechezy mogą stać się głębokie i urozmaicone. Łatwo bowiem te treści powiązać z życiem, podać konkretne wskazania życiowe z dziedziny moralności i praktyk religijnych.

5. Tematyka homilii, kazań tematycznych, nauk i konferencji na podstawie wybranych dokumentów Kościoła³⁴

1. Figury i obrazy Eucharystii w Starym Testamencie: Pascha, manna, Przymierze, ofiara sługi Jahwe (KKK 1333-1334); Eucharystia w historii zbawienia (LSB 6).
2. Zapowiedzi ustanowienia Eucharystii w Nowym Testamencie: J 6, 26-59 (KKK 1335- 1336; MND 11-15).
3. Ustanowienie Eucharystii: św. Paweł i synoptycy (KKK 1337-1340).
4. Eucharystia w Kościele pierwotnym (KKK 1341-1344).
5. Eucharystia jako pokarm nieśmiertelności w świetle patrystyki³⁵ (LSB 13.45).

³³ Poucza o tym Katechizm: „Chrystus, przechodząc z tego świata do Ojca, dał nam w Eucharystii zadatek swojej chwały; udział w Najświętszej Ofierze upodabnia nas do Jego Serca, podtrzymuje nasze siły w czasie ziemskiej pielgrzymki, budzi pragnienie życia wiecznego i już teraz jednoczy nas z Kościołem niebieskim, ze świętą Dziewicą Maryją i wszystkimi świętymi.” (KKK 1419).

³⁴ Wybór dokumentów Kościoła, z odpowiednimi skrótami, znajduje się na stronie.....

³⁵ *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych Chrześcijan*, s. 7-8.34. 76.157-169.

6. Jak jest określana Eucharystia? Eucharystia, Wieczerza Pańska, Łamanie chleba, Zgromadzenie eucharystyczne, Pamiątka Męki i Zmartwychwstania Pana, Najśw. Ofiara, święta i Boska liturgia, Komunia, Msza św. (KKK 1328-1332).
7. Eucharystia jako ofiara Nowego Przymierza. Pamiątka ofiary Chrystusa i Jego Ciała - Kościoła (KKK 1362-1372; MF ;DC 8-9; LSB 7.11); Świętość Eucharystii i ofiary (DC 8-9)
8. Eucharystia jako dziękczynienie i uwielbienie Ojca (KKK 1359-1361; LSB 9-10).
9. Obecność Chrystusa w Eucharystii mocą Jego słowa i Ducha Świętego (KKK 1373-1381; MF ; EM 9; LSB 12).
10. Najświętsza Eucharystia jako tajemnica wiary (MF; EdE 11-20); Tajemnica Eucharystii dokonująca się w ofierze Mszy świętej (MF).
11. Liturgiczna celebrowanie Eucharystii (KKK 1345-1355). Piękno celebrowanie eucharystycznej (EdE 47- 52); Prawidłowe sprawowanie Mszy świętej (RS 48-79). Liturgia Eucharystii (LSB 29-43)
12. Eucharystia szczytem miłości Boga do ludzi (DiM 7. 13).
13. Eucharystia a Duch Święty. Duch Święty i odkupieńcza ofiara Chrystusa (DV 40-41. 61-62).
14. Eucharystia jako uczta Paschalna, jako pokarm (KKK 1382-1390).
15. Dwa stoły Pańskie i wspólne dobro: Stół słowa Bożego i stół chleba Pańskiego (DC 10-12; EM 10). Słowo Boże a Eucharystia.
16. Komunia święta (RS 80-107); Owoce Komunii świętej (KKK 1391-1401).
Komunia święta w życiu człowieka.
17. Modlitwa prywatna po Komunii świętej (EM 38). Dziękczynienie.
18. Na czym polega czynny udział we Mszy świętej (EM 12); Uczestnictwo wiernych świeckich w celebrowanie Eucharystii (RS 36-46).
19. Znaczenie jedności i wspólnoty w odprawianiu Mszy świętej (EM 16-1718-19).
20. Następstwa sprawowania Eucharystii w codziennym życiu wiernych (EM 13).
21. Eucharystia i pokuta (RH 20; EM 35). Eucharystia wezwaniem do ciągłego nawrócenia.
22. Eucharystia a sakrament kapłaństwa (DC 2).Kapłaństwo powszechne i kapłaństwo urzędowe w sprawowaniu Eucharystii (EM 11).

23. Eklezjalny wymiar Eucharystii. Eucharystia i Kościół (DC 4); Eucharystia dar Chrystusa dla Kościoła (EdE 75); Dobro wspólne Kościoła (DC 12); Eucharystia buduje Kościół (EdE 21-25; MND 19-23); Eucharystia a komunie kościelna (EdE 34-46; LSB 16).
24. Apostolski Charakter Eucharystii i Kościoła (EdE 26-33; LSB 17).
25. Tajemnica Eucharystyczna ośrodkiem całego życia Kościoła (EM 6; LSB 19).
26. Tajemnica Eucharystyczna ośrodkiem życia Kościoła miejscowego (EM 7).
27. Tajemnica Eucharystyczna a jedność chrześcijan (EM 8; EdE 61; KKK 1398-1401; LSB 27).
28. Eucharystia i miłość (DC 5); Eucharystia i bliźni (DC 6). Eucharystia wezwaniem do życia w miłości, zobowiązaniem do pomocy ubogim (KKK 1397; MND 27-28). Znaczenie społeczne Eucharystii (LSB 70-71).
29. Eucharystia i życie (DC 7).
30. Małżeństwo a Eucharystia (FC 57)
31. Dojrzała wiara warunkiem pełnego udziału w Eucharystii (Tajemnica wiary –MF; LSB 21-26)
32. Eucharystia rękojmą naszej nadziei i zadatkem życia wiecznego (KKK 1402-1405; EiE 75).
33. Msza święta szkołą modlitwy przebłagalnej, dziękczynnej, pochwalnej i błagalnej (KKK 1348-1355.1358-1361)
34. Publiczny i prywatny kult Chrystusa w Eucharystii. Kult uwielbienia należny Sakramentowi Eucharystii (EM 49 –67; LSB 59-61; MND 17-18). Zachęta do szerzenia kultu Eucharystycznego (MF; EiE); Przechowywanie Najśw. Eucharystii i Jej kult poza Mszą świętą (RS 129-145).
35. W szkole Maryi „Niewiasty Eucharystii” (EdE 53-58. 62). Maryja a Eucharystia (LSB 72; MND 31).

Omówione w zarysie główne aspekty teologiczne sakramentu Eucharystii oraz wyszczególniona w 35 punktach problematyka zawarta w dokumentach Kościoła, wskazują, jak wielką wagę przywiązują papieże, a szczególnie Jan Paweł II, do tego sakramentu. W kilkudziesięciu dokumentach Kościoła często powraca temat Eucharystii, która jest źródłem jego zbawczej działalności i jej szczytem. Przybliżone

tu skrótowo bogactwo treści eucharystycznych powinni wykorzystywać kaznodzieje i katecheci. W oparciu o naukę Kościoła można opracować np. 30 nauk majowych lub październikowych o Eucharystii, homilie na dzień I Komunii świętej, kazania tematyczne na czas rekolekcji i misji parafialnych oraz homilie i nauki na czterdziestogodzinne nabożeństwo. Kaznodzieja winien bowiem znać i popularyzować naukę Kościoła o sakramencie Eucharystii.

II. Forma i okoliczności głoszenia kazań o Eucharystii

Przez kazanie rozumiemy publiczne głoszenie słowa Bożego z ambony, które może przybierać formę homilii, czyli kazania biblijno-liturgicznego, oraz formę kazania tematycznego, np. w czasie rekolekcji lub misji parafialnych, a w znaczeniu szerszym formę nauki lub konferencji na wybrany temat. Mogą to być również kaznodziejskie formy przybliżania wiernym sakramentu Eucharystii. Tematyce eucharystycznej kaznodzieja może poświęcać całe kazania lub ich części. Istotne jest, aby eucharystyczna posługa słowa była oparta na mocnym fundamencie Pisma Świętego i Tradycji wiary Kościoła, wyrażonej w jego nauczaniu. Opierając się na tych źródłach, należy podawać odpowiednie wskazania moralne i uczyć form kultu.

Kazanie eucharystyczne należy wygłaszać tonem ciepłym, refleksyjnie i przekonująco, aby mogło budzić miłość do Chrystusa, który do końca nas umiłował. Jeżeli kaznodzieja sam będzie rozwijał zdrową pobożność eucharystyczną, często trwał na modlitwie i adoracji, to również u wiernych wzbudzi podobnego ducha miłości, uwielbienia i dziękczynienia. Przykładem tego są święci kaznodzieje, np. św. Józef Sebastian Pelczar, którego piękne i treściwe adoracje Najśw. Sakramentu przez wiele lat oddziaływały na duchowieństwo i wiernych diecezji przemyskiej.

Ks. prof. Józef Kudasiewicz zaznacza: „Należy wreszcie pamiętać, że w świetle Vaticanum II każda homilia mszalna winna nawiązywać do tajemnicy Eucharystii (...) Odnowiona liturgia mszy świętej Eucharystię nazywa «wielką tajemnicą wiary». Homilia jako część liturgii przy pomocy słowa Bożego wyjaśnia wiernym najgłębszy sens tej tajemnicy”³⁶. Zadaniem głosiciela homilii jest bowiem wprowadzanie wiernych w sprawowane misterium, a tym misterium zbawczym jest Eucharystia. Częste mówienie o niej stanowi realizację mistagogicznego zadania homilii. Należy

³⁶ Kudasiewicz, art.cyt., s. 231.

również w homiliach objaśniać wiernym liturgię mszy świętej, a co pewien czas poświęcać temu osobne kazania, korzystając z odpowiednich pomocy kaznodziejskich³⁷.

W ciągu roku kościelnego mamy wiele okoliczności głoszenia kazań eucharystycznych. Najpierw w Wielki Czwartek, czyli dzień ustanowienia Eucharystii, a następnie w Uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej, połączone z uroczystą procesją do czterech ołtarzy i publiczną adoracją³⁸. Również w inne uroczystości, niedziele i święta należy nawiązywać do Eucharystii. Trzeba to czynić szczególnie wtedy, gdy mówią o niej czytania biblijne. Podobną okazję stwarzają, połączone z wystawieniem Najświętszego Sakramentu, nabożeństwa majowe, czerwcowe i październikowe oraz Gorzkie żale. Odbywają się także specjalne adoracje w pierwsze niedziele miesiąca, na zakończenie i rozpoczęcie roku kalendarzowego. W treści tych adoracji trzeba zawsze nawiązywać do Eucharystii, wystrzegając się pływaczności i moralizatorstwa.

Bardzo ważną okoliczność przepowiadania eucharystycznego stwarza sam dzień I Komunii świętej oraz związany z tym „biały tydzień” i rocznica tej uroczystości. W homilii typowo eucharystycznej, opartej na czytaniach biblijnych, które można wybrać z lekcjonarza, należy uwydatnić piękno tego dnia oraz podkreślić znaczenie świadectwa wiary dzieci i starszych (rodziców, rodziny, rodziców chrzestnych i całej parafii)³⁹.

³⁷ Zob. Jan Paweł II, *Podniosę kielich zbawienia. O Eucharystii. Modlitwy – homilie – rozważania*, (oprac. red. M. Radwan [i in.], Lublin 1986; S. Czerwik, *Homilie mistagogiczne o mszy świętej*, „Współczesna Ambona”, 14(1986), nr 4; 15(1987), nr 1 i 2 (w sumie 18 homilii); S. Kałdon [i in.], *Sakrament miłości. Kazania eucharystyczne*, Kraków 1998; Cz. Kudroń: *Obdarowani łaską. Rozważania liturgiczne i okolicznościowe*, wyd. 2, Warszawa 1984, s. 45-61; B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, Warszawa 1983, 376-714; M. Nowak, *Życ mszą świętą*, Warszawa 1986; tenże, *Żywa ofiara. Rekolekcje o mszy świętej*, Warszawa 1987; A.A. Kaczyński, *Rozważania o Najśw. Eucharystii*, Kraków 1987; *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981, 523-576; J. Stroba: *Ewangeliczna perła. Propozycje homilii o mszy świętej*, Poznań 1989 (20 homilii według porządku obrzędów mszy św.); Świerzawski, *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków 1983.

³⁸ Zob. J. Nalaskowski, *Rola homilii w budowaniu wspólnoty parafialnej podczas liturgii Bożego Ciała*, w: *Chrystus żywy w sakramentach*, red. J. Myśków, Warszawa 1970, s. 294-303.

³⁹ Akcentując doniosłość i piękno tej uroczystości, nie tyle mówić o najpiękniejszym dniu w życiu dzieci, jakimś finale, ile pouczać, że jest to początek najpiękniejszych chwil przeżywanych w zjednoczeniu z Chrystusem. Trzeba też zachęcić uczestników do pięknego przeżywania tego dnia i „białego tygodnia”, zaprosić wszystkich, a przede wszystkim poszczególne grupy parafian na Mszę świętą w kolejne dni „białego tygodnia”: matki, ojców, dziadków, rodzeństwo, rodziców chrzestnych, nauczycieli, sąsiadów itd. Starsi będą wspólnie z dziećmi słuchać słowa Bożego, modlić się i dziękować za dar Eucharystii, dzieci zaś ofiarują w ich intencji Komunię świętą.

Kaznodzieje i katecheci winni zachęcać wiernych do częstej Komunii świętej, a szczególnie w chorobie i w obliczu śmierci. Ważną okazją głoszenia homilii eucharystycznej stanowi msza święta odprawiana dla wielu chorych w kościele lub dla jednego chorego w jego domu. Podobnie z okazji Komunii świętej udzielanej choremu kapłan lub diakon może zwrócić się do obecnych z krótkim pouczeniem i zachętą. Specjalną wymowę ma Wiatyk, który nie oznacza ostatniej komunii świętej przyjmowanej z ograniczoną świadomością, ale szczególnie uroczyście przyjmowaną Komunię świętą w obliczu ciężkiej choroby zagrażającej życiu człowieka. W takiej sytuacji należy umiejętnie przygotować chorego do przyjęcia wiatyku i wesprzeć go duchowo przez słowo pełne nadziei i miłości⁴⁰.

Ważną okazję do mówienia na temat Eucharystii stwarzają rekolekcje, misje parafialne, triduum, dni skupienia, pielgrzymki itp. Głosząc serię homilii, kazań tematycznych, nauk stanowych i konferencji, zmierzamy zawsze do ożywienia życia sakramentalnego, dlatego węzłowym celem pracy kaznodziei i całych ćwiczeń jest udział wiernych w Eucharystii.

Jedną z form publicznego kultu Eucharystii jest „czterdziestogodzinne” nabożeństwo adoracyjne⁴¹. W tym przypadku nauka o Eucharystii powinna być główną treścią posługi słowa. Jeżeli odbywa się ono co roku w danej parafii, należy uwydatniać podane wyżej aspekty teologii Eucharystii. Natomiast w kolejne lata warto akcentować następujące formy tego nabożeństwa: błagalną, przebłagalną i adoracyjną. Podobnie w ramach jednego nabożeństwa czterdziestogodzinnego kaznodzieja mógłby uwydatniać wszystkie trzy wymienione formy, np. w kolejne dni lub w określonych godzinach. Będzie to rzutować na tematykę kazań. Troszcząc się o pogłębienie pobożności eucharystycznej parafian, kaznodzieja będzie uczył wiernych czynnego udziału we mszy świętej i sakramentach, zadba o kult publiczny i prywatny Najświętszego Sakramentu. Wykorzysta w tym celu adoracje dla grup stanowych i zawodowych, odpowiednie modlitwy, teksty rachunku sumienia, śpiew itp..

⁴⁰ Zob. *Pomoce duszpasterskie*, w: Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, red. J. Kudasiwicz, Warszawa 1981, s. 540 - 560; B. Mokrzycki. *Kościół w oczyszczeniu*, Warszawa 1986, s. 267-295; Tenże, *Śmierć chrześcijanina w świetle odnowionych obrzędów wiatyku*, „Collectanea Theologica”, 45(1975), fasc. IV, s. 133n.

⁴¹ Zob. A. Podleś. *Dzieje czterdziestogodzinnego nabożeństwa w Polsce*, w: *Studia z dziejów liturgii w Polsce* IV, red. W. Schenk, Lublin 1982, s. 257-291.

Troszcząc się o żywy i owocny udział wiernych w liturgii, kaznodzieja powinien ciągle pogłębiać u słuchaczy pobożność eucharystyczną⁴². Jeżeli głoszone kazania oprze na Piśmie Świętym i nauce Kościoła, przystępnie uwydatni dogmatyczne i moralne aspekty Eucharystii, pobudzi przez to wiernych do jej autentycznego kultu w duchu i w prawdzie. Dzięki temu Eucharystia stanie się ośrodkiem ich życia osobistego, rodziny, parafii i narodu. Sprawowanie Eucharystii stanie się świętowaniem obecności w Kościele Chrystusa zmartwychwstałego, który działając przez Ducha Świętego, jednoczy ludzi w jedną rodzinę dzieci Bożych i prowadzi wszystkich do niebieskiej ojczyzny.

Eucharystia stanowi szczyt i źródło zbawczej działalności Kościoła, do niej prowadzi cała ewangelizacja, a z niej kaznodzieje i katecheci czerpią światło i moc do owocnego głoszenia słowa Bożego. Zakończmy więc nasze rozważania ostatnią zwrotką modlitwy do Chrystusa eucharystycznego⁴³.

*Dziękujemy Ci, Chryste eucharystyczny,
że zachęcasz nas do nowej i umacnianej przez Ciebie Ewangelizacji.
Prosimy Cię: Pozwól, aby Twoja Matka towarzyszyła tym,
którzy Twoje słowo przyjmują, nim żyją i je głoszą,
aby za Jej przyczyną przyniosło ono obfity owoc. Amen.*

⁴² Szczególnie uroczystą formą kultu Eucharystii są kongresy: międzynarodowe, krajowe i diecezjalne. Łączą one w sobie pogłębioną refleksję teologiczną z różnymi formami kultu, jak uroczysta msza święta, adoracja i procesja z Najświętszym Sakramentem dla większej liczby wiernych, np. na stadionie. Należy dodać, że przez trzy lata Eucharystia była akcentowana w ogólnopolskim programie duszpasterskim i kaznodziejskim (1986-1989).

⁴³ *Rok Eucharystii. Dokumenty Kościoła I*, red. P. Pindur, Katowice 2004, s. 46.